

Разом з цим важливо зазначити, що з активним впровадженням форм комп'ютерної демократії набувають актуальності дослідження проблем мінімізації новітніх загроз демократичному розвитку суспільства. Умовно їх можна поділити на дві групи: 1) «традиційні», тобто ті, які властиві попереднім видам демократій, але пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій; 2) принципово нові. До загроз першого виду можна віднести, наприклад, обмеження можливості реалізації виборчого права шляхом втручання в роботу електронних систем голосування. У свою чергу, до принципово нових видів загроз можна віднести так звані негативні інформаційні впливи, маніпулювання суспільною свідомістю з використанням електронних ЗМІ та соціальних мереж.

О. Г. Кушніренко, кандидат юридичних наук, доцент

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ РУХІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

Важливим структурним елементом політичної системи демократичної держави є громадські рухи і об'єднання. Як відомо, до громадських об'єднань належать політичні партії, профспілки, масові рухи, жіночі, молодіжні організації та інші добровільні товариства громадян країни. Вони можуть мати багато спільного з політичними партіями. Наприклад, на певних етапах у них можуть збігатися стратегічні цілі і тактичні прийоми. І все ж таки громадські рухи докорінно відрізняються від партій тим, що вони не створюються для завоювання і використання державної влади. Вони являють собою спонтанне, досить часто стихійне добровільне об'єднання людей, які мають спільні інтереси та цілі.

Існує багато передумов, які спонукають людей добровільно вступати в громадські рухи. Найважливішими із них є: погіршення матеріального становища людей; відчуження влади від народу; докорінні зрушення у духовному житті; незадоволення певних груп людей цілями і темпами суспільного розвитку та ін.

Як свідчать факти, рухи в Україні та інших державах виникали, як правило, в умовах назрілих чи зріючих соціальних змін. Такі рухи зазвичай мають яскраво виражену форму протесту, який може бути конструктивним, деструктивним або до певної міри і тим і другим. Чисельність таких рухів у розвиненому суспільстві завжди досить значна, адже вони, як і громадські об'єднання — це прояв самодіяльності населення, його участі в громадському житті. Звідси можна зробити висновок і про те, що вони виступають як складова частина демократії та форма життя громадянського суспільства.

Слід відзначити, що в країнах західних демократій під масовими громадськими рухами зазвичай розуміють громадські організації і власне самі рухи. В Україні ці поняття не є тотожними, а тому основну увагу у висвітленні проблеми сутності і ролі в забезпеченні конституційного ладу звертаємо саме на масові рухи, а не на громадські організації.

Конституція України гарантує право громадян створювати громадські об'єднання та свободу їх діяльності (ст. 36). Як різновид громадських об'єднань громадські рухи, безумовно, потребують певних, установлених законом прав, насамперед вільно здійснювати свою статутну мету. Державні ж органи не можуть втручатись у внутрішню діяльність таких рухів, у тому числі фінансувати їх діяльність.

На сьогодні в Україні діють кілька десятків громадських рухів: Комітет виборців України, рух «Чесно», «За вільний Київ», «Оплот», «Поступ» та багато інших. Деякі із громадських рухів, що існували раніше, наприклад, «Народний рух України за перебудову», виконали свою статутну місію в часи здобуття Україною незалежності і трансформувалися в політичні партії. По суті можна навіть стверджувати, що громадянські рухи в певний час розвитку суспільства і свого існування виступають своєрідним «стартовим майданчиком», на базі якого може утворюватися громадська організація у своєму класичному розумінні чи політична партія. Ми дотримуємося думки, за якою громадський рух не можна вважати громадською організацією, і головним аргументом у цьому виступають декілька критеріїв: по-перше, існує сумісність між статутними цілями і правовим регулюванням діяльності. Закон України «Про громадянські об'єднання», майже повністю присвячений регулюванню статусу саме громадських організацій, майже не згадує таку форму, як громадські рухи. По-друге, на відміну від громадських організацій, які можуть бути з місцевим статусом, громадські рухи передбачають саме масовий характер. По-третє, учасники масових громадських рухів не сплачують членських внесків. Існує й багато інших відмінностей.

Проте, незважаючи на певну правову невизначеність чи відмінність від інших громадських об'єднань, значення масових громадських рухів у житті суспільства надзвичайно велике. Адже люди від природи не є однаковими; відрізняються їх умови життя, інтереси. Цю багатоманітність ні держава, ні суспільство не можуть штучно створювати, а повинні прийняти як природний стан речей. І така політична та ідеологічна багатоманітність визнається конституціями більшості держав світу, а Конституція України закріплює ці принципи в ранзі засад конституційного ладу. Зроблено це, мабуть, і у зв'язку із можливою загрозою повернення до недемократичного минулого України.

Діяльність існуючих на сьогодні в нашій державі масових громадських рухів, нехай навіть і не дуже численних, все ж таки слід визнати досить

ефективною. Багато із них продемонстрували, особливо під час виборчих кампаній, високу результативність, збуджували чутливість широких верств населення до нагальних проблем, які існують у суспільстві. Важливою є також та обставина, що органи державної влади реагували на ті проблеми, які піднімалися громадськими рухами. У кінцевому рахунку їх діяльність, як і діяльність інших суб'єктів політичної системи, в першу чергу неурядових громадських організацій, здійснює свій вагомий внесок у стабільність конституційного ладу України, побудову правової, демократичної держави та становлення громадянського суспільства.

Т. М. Максимішина, кандидат політичних наук, доцент

ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Під культурою взагалі в широкому сенсі розуміються всі вироблені людством духовні та матеріальні творіння: теорії, вчення, ідеї, науку, релігію, твори літератури, мистецтва, норми, зразки поведінки, фабрики, банки. Політична культура — це проекція загальної культури суспільства на політичне життя. Політика і політична культура змішуються між собою та взаємно зумовлюють і впливають один на одного. Сучасні концепції політичної культури з'явилися у середині ХХ ст. в американській політологічній школі. Зокрема, одним з перших у 1956 р. американський політолог Г. Алмонд визначив політичну культуру як орієнтацію на особливий тип політичних дій, що відображає певний тип політичної системи. До структури політичної культури він включив виключно ідеальні компоненти, а саме:

- знання і думки про політичну систему та її функції;
- відчуття та емоції, що мають люди до політичних інститутів та політиків.

Такий підхід до політичної культури звузив можливість розуміння цього складного феномену та ускладнив перехід до аналізу практичної політики. Саме тому вже у 70-ті рр. ХХ ст. американські дослідники Р. Карр і М. Бернстайн доповнюють Г. Алмонда, включаючи в поняття «політична культура» не лише політичні емоції, політичну свідомість, а й соціальну практику у вигляді політичної поведінки. Сьогодні під політичною культурою розуміють як потенційні можливості політичної діяльності у вигляді ідеальних теорій, програм, знань, відчуттів, емоцій, так і реалізацію всього цього у політичному житті. Тому структура політичної культури включає: політичну свідомість, політичні відчуття (політичну психологію), політичну поведінку.